

Metodicheskie rekomendacii / Sost. Je.G. Simernickaja, I.A. Skvorcov, L.I. Moskovichjute, V.I. Golod, T.N. Osipenko, I.A. Pupsheva. – M.: MZ SSSR, 1988. – 21 s. **5. Mikadze Ju.V.** Nejropsihologija detskogo vozrasta. - SPb.: Piter, 2008. **6. Poleshhuk S.V.** Nejropsihologichne doslidzhennja ditej zi skladnoju strukturoju defektu / S.V. Poleshhuk // Aktual'ni problemi special'noi pedagogiki ta psihologii: zb. nauk. prac'. – Herson: PP Vishemir'skij V.S., 2010. – S. 159-161. **7. Semenovich A.V.** Vvedenie v nejropsihologiju detskogo vozrasta / A.V. Semenovich. – M.: Genezis, 2008. – 319 s. **8. Semenovich A.V.** Nejropsihologicheskaja diagnostika i korekcija v detskom vozraste. - M.: Akademija, 2002. **9. Shevcov A. G., Il'ina O. V.** Nejropsihologichnij pidhid u korekcii rozvitku ditej z psihofizichnim porushennjami / A. G. Shevcov, O. V. Il'ina // Aktual'ni pitannja korekcijnoi osviti (pedagogichni nauki) : zb. nauk. pr. Vip. 5. T. 2. - Nac. ped. un-t im. M. P. Dragomanova, Kam'janec'-Podil. nac. un-t im. Ivana Ogienka. - Kam'janec'-Podil's'kij : Medobori-2006, 2015. - 406 s. - S .347-360 **10.** <http://logoportal.ru/nachalnyie-etapyi-korreksionno-razvivayushhey-raboty-i-bezrechevyimi-detmi/>.html

Вознюк Л.М. Інтеграція логопедичних та нейропсихологічних технологій у діагностиці дошкільників з органічними ураженнями ЦНС

Стаття переконує у необхідності єдності логопедичного та нейропсихологічного напрямів у діагностиці дошкільників з тяжкими мовленнєвими порушеннями внаслідок органічних уражень ЦНС. Наголошено на основних принципах, завданнях діагностики стосовно різних варіантів дизонтогенезу, представлено процес комплексної діагностики та апробації авторської програми «Мультибол+» як високомотиваційної та ефективної корекційної методики.

Ключові слова: діти з органічними ураженнями ЦНС, тяжкі мовленнєві порушення, індивідуальна структура дефекту, нейропсихологічний підхід, довербальні і вербальні функції, немовленнєві діти, високомотиваційні методики, «Мультибол+».

Voznyuk L.M. Integracija logopedicheskix i nejropsihologicheskix tehnologij v diagnostike doшкольnikov s органическими поражениями ЦНС

Статья убеждает в необходимости единства логопедического и нейропсихологического направлений в диагностике дошкольников с тяжелыми речевыми нарушениями вследствие органических поражений ЦНС. Отмечено основных принципах, задачах диагностики по различным вариантам дизонтогенезу, представлено процесс комплексной диагностики и апробации авторской программы «Мультибол +» как высокомотивационной и эффективной коррекционной методики.

Ключевые слова: дети с органическими поражениями ЦНС, тяжелые речевые нарушения, индивидуальная структура дефекта, нейропсихологический подход, довербального и вербальные функции, немовленнєві діти, високомотиваційні методики, «Мультибол +».

Voznyuk L.M. Integrating speech therapy and neuropsychological diagnostic technologies in preschool children with organic lesions of the central nervous system

Article convinced of the need for unity speech therapy and neuropsychological trends in the diagnosis of preschool children with severe speech disorders due to organic lesions of the central nervous system. Emphasized the basic principles of diagnosis tasks on various options dyzontohenezu presented a comprehensive process diagnostics and testing of the author of "Multybol +" as vysokomotyvatsiynoyi and effective corrective techniques.

Keywords: children with organic CNS lesions, severe speech disorders, individual structure defect neuropsychological approach preverbal and verbal functions nemovlennyevi children vysokomotyvatsiyni techniques "Multybol +".

Стаття надійшла до редакції 15.02.2016 р.

Статтю прийнято до друку 20.02.2016 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шевцов А.Г.

УДК:378.011.3-051:159.9

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Дем'яненко Б. Т boris1952@ukr.net,

Качур Л. Ю. ly-ly@ukr.net

Питання про професійну підготовку майбутніх психологів залишається актуальним і потребує вирішення шляхом вивчення доступних сучасних методів, що забезпечують професійне становлення психологів, набуття ними умінь, знань, навичок та розробка на їх основі нових, більш дієвих. Особливий акцент хочемо зробити на особистісному розвитку

студента-психолога, проходженню особистісної психокорекції та супервізованій практиці, адже, як вважає академік Яценко Т.С. « розрив психологічного пізнання та самопізнання » перешкоджає професійному становленню майбутніх психологів. [9, с.4]

Однією з невід'ємних складових процесу підготовки спеціалістів в вищих навчальних

зкладах є практика, що проводиться на оснащених відповідним чином базах навчальних закладів. Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Зміст і послідовність практики визначається програмою, яка розробляється кафедрою згідно з навчальним планом.

До керівництва практикою студентів залучаються досвідчені викладачі кафедр або предметних (циклових) комісій, а також директори та їх заступники, завідувачі відділеннями навчальних закладів. Вони здійснюють контроль за підготовкою баз практики, проводять інструктаж, надають необхідну інформацію та документи, індивідуальні завдання, рекомендації, повідомляють про особливості надання звітів про проходження практики, слідкують за дотриманням норм роботи на базі та дотримання студентами внутрішніх правил структур тощо. Слід зауважити, що проходження практики студентами в значні частині випадків не поєднується із супервізією, що впливає на якість підготовки майбутніх психологів.

Питання супервізії активно піднімають у своїх роботах зарубіжні та вітчизняні науковці (Уільямс Е., Дж.Хейлі, Р. Екштейн, Р. Валлерштейн, Кулаков С.А., Туркова Д.М., А.Б.Орлов, Н.А.Орлова, Залевський Г.В., Яценко Т.С.)

Актуальність проходження супервізії висвітлено у словах Дж.Хейлі «Коли в людині розвивають якість вміння, наприклад вміння керувати машиною, необхідність спостереження за діями новенького не викликає сумнівів. Так само й починаючого терапевта необхідно провести через складнощі конкретного випадку.<...> Незалежно від філософії потрібен базовий тренінг.»[8, с.9]

Супервізія проводиться в основному на останніх роках навчання (магістратура, докторантура). Це пов'язано з тим, що серйозна

практика проводиться саме на старших курсах. Так наприклад, для отримання сертифікату психолога у Європі (el EuroPsy) кожен психолог-студент має пройти три етапи навчання [10]:

1. Перший етап засвоєння теоретичних знань, цей етап займає 125 ECTS(Європейська кредитно-трансферна система, ЄКТС) модулів психологічних наук і 45 модулів загальноосвітніх дисциплін (з 360 модулів за усі три етапи, 6 років) і продовжується 3 роки. Практична частина цьому етапі забезпечується самоаналізом на рівні академічної групи(близько 20 модулів).

2. Другий етап включає вивчення теорії(різні галузі психології) (60 модулів) + 60 модулів, які виділяються на наукові дослідження(6 місяців, 30 модулів) та практика з елементами супервізії як мінімум 15 модулів(3 місяці),(керівники на базі практики).(2 роки)

3. Третій етап передбачає як мінімум 60 модулів(1 рік) супервізованої практики. Основними завданнями є:

- Підготовка до самостійної незалежної психологічної практики.
- Особистісний розвиток майбутнього професіонала
- Взаємна інтеграція теоретичних та практичних надбань.

Окрім того, супервізія може здійснюватися за попередньо укладеними контрактами студентів (індивідуально) з психологами-супервізорами. Але така супервізія вже виходить за рамки загальноуніверситетської і частіше застосовується студентами докторантури.

Супервізія студентів проводиться в основному у групі. Часто супервізор є представником певної організації у якій, за договором з університетом, проходять практику студенти. А ось погляди щодо того які аспекти майбутнього психолога зачіпаються у рамках супервізії мають розглядатися, дуже різняться. Саме від того, які ролі виконує супервізор та які функції реалізує й залежить визначення поняття супервізії.

Так, еkleктичною моделлю передбачено такі основні чотири ролі: роль вчителя (надання нової інформації), консультанта (аналіз складної ситуації), терапевта-фасилітатора (опрацювання емоційних проблем терапевта, що заважають

виконанню професійних обов'язків) і експерта (оцінка компетентності терапевта, що зазвичай пов'язане з професійною сертифікацією і діяльністю асоціацій і соціальних інститутів). Водночас, інші науковці пропонують ввести певні обмеження у ці ролі, залишивши повними лише роль фасилітатора та вчителя, обмеживши ролі консультанта та терапевта. Супервізор в ролі фасилітатора дає можливість студентам усвідомити свої почуття, як реакцію на клієнта, його ситуацію. Проте, вважається, що супервізор не може виступати в ролі консультанта і психотерапевта конкретного студента, не заглиблюється у дослідження його особистісних переживань, так як це може заважати ефективному та об'єктивному виконанню вищезазначених ролей супервізором. [7, с.16-118]

У країнах СНГ та в Україні останні 20 років почали розвиватися теоретичні та практичні аспекти супервізії, як складової професійної підготовки майбутніх психологів.

С. А. Кулаков [4, с.12] виділяє такі рівні супервізії :

1) Супервізія першого (базового) рівня – супервізія як особистісно-професійна підтримка більш кваліфікованого фахівця, яка надається початківцю з метою розвитку його професіоналізму, вирішення особистісних проблем та у виборі напрямку і стилю роботи.

2) Супервізія другого рівня – супервізія, як форма підвищення кваліфікації вже практикуючих психотерапевтів з метою корекції стилю роботи.

Залежно від теоретичної моделі якій віддається перевага, Залевський Г.В. [2, с.7-12] виділяє такі моделі супервізії: психодинамічна, поведінкова, роджеріанська, гештальт-супервізія та інші. Усі вони різняться. Так, наприклад психодинамічна модель розглядає супервізію як терапевтичний процес акцентований на вирішенні особистих проблем і є обов'язковою для кожного майбутнього психоаналітика, крім того, особливу увагу приділяють питанням «переносу» та «контрпереносу», в той час як поведінкова супервізія орієнтована на навчання психологів умінням, навичкам необхідним для їх ефективної роботи, також робота зі страхами та переживаннями щодо практичної діяльності

шляхом консультацій та виконання спеціальних вправ.

Окремо слід згадати про групи активного соціально-психологічного навчання/пізнання (АСПН/АСПП) запропоновані Яценко Т.С., представниці психодинамічного підходу. Групова робота в рамках АСПН/П розглядається як система психолого-педагогічного впливу на особистість, з метою Основним принципом є робота «тут і тепер», таким чином, АСПН орієнтується не на події минулого і їх аналіз, а більше на особливості поведінкових та емоційних реакцій в ситуації АСПН. Акцент робиться саме на груповій роботі, що дає змогу вивчати індивідуально-особистісні прояви в реальних умовах і відносинах. Основними методами АСПН/П виступає групова дискусія, психомалюнки, рольові ігри, психодрама, використання вправ тощо.[9, с.83-107]

Видатний американський психолог Дж.Хейлі виділяє наступні типи супервізії [8, с.16-26]:

- «Розмовна» супервізія. Одна з переваг розмовної супервізії полягає в тому, що, обговорюючи конкретний випадок, з яким має справу супервізований, можна вийти на більш широке коло проблем. При розмовній супервізії учень неминуче передає все, що відбулося під час зустрічі з клієнтом з спотвореннями. Розмовна супервізія може бути корисною, коли супервізор сам вчив супервізованого.

- Відеосупервізія. Відео супервізія дозволяє побачити терапевта і сім'ю у взаємодії. Зберігається не тільки сам діалог і тон голосу, але і рухи тіла, зміна пози терапевта і клієнта; їх можна спостерігати і ретельно аналізувати, зупиняючи запис. Хоча відео-технологія і дуже цінна для супервізії, вона має свої обмеження. При аналізі відеозапису у супервізора майже немає можливості зрозуміти, як клієнт реагував би на інше втручання. Супервізор не може впливати на минуле.

- «Жива» супервізія. Це найбільш ефективний спосіб підготовки терапевтів - використання «прозорого» дзеркала або відео-монітора для спостереження за актуальними діями супервізованого. Управління діями терапевта в момент спостереження за реальним терапевтичним інтерв'ю - найкращий спосіб навчання терапевтичним навичкам.

Супервізор заздалегідь планує стратегію інтерв'ю і по ходу дії дає вказівки по телефону. Якщо є необхідність, учень може вийти з кабінету і порадитися з супервізором. Така «жива» супервізія також захищає клієнта від недосвідченого терапевта, так як супервізор може здійснювати керівництво і часом втручатися в процес.

Наш досвід проведення групової психологічної корекції у студентів та супервізії у майбутніх психологів дозволяє виділити ще одну форму супервізії, яка поєднує глибинну групову психокорекцію та супервізійну практику. Нами було опубліковано дослідження групи студентів психологів, з якої було вибрано групу з 10 осіб (магістри-психологи), з якими проводилося поглиблене експериментальне психологічне дослідження та групова психокорекція за авторською методикою (інтеграція символдрами, психосинтезу та системної сімейної терапії субобистостей). Глибинна групово психокорекція поєднувалась з супервізійною практикою. [1, с.27-33]

Результати дослідження та групової психокорекції були наступними:

Серед магістрів-психологів були виявлені наступні акцентуації:

- 40% циклоїдний тип;
- 20% гіпертимний тип;
- 15% емотивний тип;
- 15% демонстративний тип.

Схильність до невротизації склала 36%.

Ведучими механізмами психологічного захисту були:

- Заперечення 54%;
- Вітиснення 50%;
- Проекція 41%;
- Регресія 35%.

Ведучими копінг-стратегіями були відносно продуктивні та непродуктивні.

Опитувальник Хобфолла показав, що стратегії подолання в стресових ситуаціях характеризуються низькою асертивністю, схильністю до маніпуляцій.

З цієї групою психологів-магістрів було проведено 20 сесій групової та індивідуальної психокорекції.

Програма психокорекції була інтегральною:

1) Модифікація символдрами (візуалізація основних символів) у поєднанні з візуалізацією субобистостей;

2) Інтерпретація візуальних образів;

3) Аналіз тематичних психомалюнків і групова дискусія за Т.С.Яценко.

В процесі психологічної корекції відмічалась позитивна динаміка в психологічному стані - підвищилась впевненість; покращувались комунікативні навички; зменшувались прояви агресії та імпульсивності і, в ряді випадків, стабілізувався настрій.

Так, за методикою SACS можна прослідкувати таку динаміку:

Асертивні дії підвищились на 22,7 %;

Вступ до соціального контакту – підвищились на 19,2%;

Пошук соціальної підтримки - підвищився на 16,6%;

Обережні дії – зменшились на 20%;

Агресивні дії – зменшились на 30%.

Механізми психологічного захисту, найбільш показові в регресії (зменшилось на 82,2%), проекції (зменшилось на 39%), запереченні (Зменшилось на 15,9%).

Також підвищились зрілі механізми психологічного захисту – раціоналізація на 50%, компенсація на 50 %.

Копінг-стратегії стали з неконструктивних – відносно-конструктивними та конструктивними.

Покращення суб'єктивного стану та позитивна динаміка механізмів захисту та копінг-стратегії корелювала зі зміною основних символів символдрами а також гармонізація відносин внутрішньої сімейної системи.

Ми продовжуємо наше дослідження за інтегральною методикою групової психокорекції та супервізії з групою студентів 14 осіб. Результати наших майбутніх досліджень будуть опубліковані у науково-методичній літературі.

Таким чином, через необхідність допомоги у професійному становленні майбутніх психологів, перед нами постає питання щодо розробки нових, більш дієвих підходів до забезпечення вирішення особистісних проблем та осолодіння практичною стороною своєї майбутньої професії психолога. Нашою відповіддю на це питання стає інтегральний підхід.

Література

1. Дем'яненко Б.Т. Роль механізмів психологічного захисту та копінг-стратегій у визначенні ефективності психокорекційної на психотерапевтичної допомоги. Науково-методичний журнал «Логопедія» - 2015. - № 7, с. 27-33. 2. Залевский Г.В. Супервизія : практика в пошуках теорії. // Сибірський психологічний журнал, 2008. - №30 - с. 7-12. 3. Калінникова Л. Проблеми супервизії студентів-психологів в процесі проходження практики. / Metodiskie porádtjumi praxes vadítájem un supervízoriem. - ESF, 2006. 4. Кулаков С.А. «Супервизія в психотерапії. Учебное пособие для супервизоров и психотерапевтов. » - СПб.: Вита, 2004. 128 с. 5. Орлов А.Б., Орлова Н.А. Включення супервизія як супервизія par excellence // Консультативна психологія і психотерапія. 2011.- № 4. - С.5-24. 6. Туркова Д.М. Психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів підготовки майбутніх практичних психологів у системі вищої освіти України. / Д.М. Туркова // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського Національного Університету ім. Івана Огієнка, Інститут психології Національної академії педагогічних наук України Г.С. Костюка. / Під ред С.Д.Макименко, Л.А.Онуфрієва. - Випуск 25. - Кам'янець-Подільський: Аксиома, 2014, - с. 518-529. 7. Уильямс Э. Вы – супервизор. Шестифокусная модель, роли и техники в супервизии / Перевод с английского Т.С. Драбкиной — М.: Класс, 2001. — 288 с. — (Библиотека психологии и психотерапии, вып. 96). 8. Хейли Дж. Что такое психотерапия. — СПб.: Питер, 2002. — 224 с. — (Серия «Золотой фонд психотерапии»). 9. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції. Навч. посібник. - К.: Либідь, 1996, - 264 с. 10. Marco y estándares mínimos para la educación y entrenamiento de psicólogo. [Електронний ресурс]: <http://www.europsy.cop.es/index.php?page=los-estandares-minimos>.

References

1. Dem'janenko B.T. Rol' mehanizmv psihologichnogo zahistu ta koping-strategij u viznachenni efektivnosti psihokorekcionoi na psihoterapevtichnoi dopomogi. Naukovo-metodichnij zhurnal «Logopedija» - 2015. - № 7, s. 27-33. 2. Zalevskij G.V. Supervizija : praktika v poiskah teorii. // Sibirskij psihologicheskij zhurnal, 2008. - №30 - s. 7-12. 3. Kalinnikova L. Problemy supervizii studentov-psihologov v processe prohozhdenija praktiki. / Metodiskie norádtjumi praxes vadítájem un supervízoriem. - ESF, 2006. 4. Kulakov S.A. «Supervizija v psihoterapii. Uchebnoe posobie dlja supervizorov i psihoterapevtov. » - SPb.: Vita, 2004. 128 s. 5. Orlov A.B., Orlova N.A. Vkljuchennaja supervizija kak supervizija par excellence // Konsultativnaja psihologija i psihoterapija. 2011.- № 4. - S.5-24. 6. Turkova D.M. Psihologichni, pedagogichni ta organizacijni umovi zaprovadzhennja evropejs'kih standartiv pidgotovki majbutnih praktichnih psihologiv u sistemii vishhoi osviti Ukraïni. / D.M. Turkova // Problemi suchasnoi psihologii: Zbimik naukovih prac' Kam'janec'-Podil's'kogo Nacional'nogo Universitetu im. Ivana Ogienka, Institut psihologii Nacional'noi akademii pedagogichnih nauk Ukraïni G.S. Kostjuka. / Pid red S.D.Makimenko, L.A.Onufrieva. - Vipusk 25. - Kamjanec'-Podil's'kij: Aksioma, 2014, - s. 518-529. 7. Uil'jams Je. Vy – supervizor. Shestifokusnaja model', roli i tehniki v supervizii / Perevod s anglijskogo T.S. Drabkinov — M.: Klass, 2001. — 288 s. — (Biblioteka psihologii i psihoterapii, vyp. 96). 8. Hejli Dzh. Chto takoe psihoterapija. — SPb.: Piter, 2002. — 224 s. — (Serija «Zolotoj fond psihoterapii»). 9. Jacenko T.S. Psihologichni osnovi grupovoi psihokorekciï. Navch. posibnik. - K.: Libid', 1996, - 264 s. 10. Marco y estándares mínimos para la educación y entrenamiento de psicólogo. [Elektronnij resurs]: <http://www.europsy.cop.es/index.php?page=los-estandares-minimos>.

Дем'яненко Б.Т., Качур Л.Ю. До питання про професійну підготовку майбутніх психологів.

В даній статті розглянуто питання про основні ефективні підходи до практичної професійної підготовки майбутніх психологів. Здійснено аналіз наукових робіт з питань супервизії та групової психокорекції зарубіжних та вітчизняних вчених. Розглянуто різні теоретичні та практичні аспекти супервизії. Особливу увагу приділено основним етапам професійного становлення та супервизійному супроводу студентів на кожному з етапів. Розглянуто різні ролі та позиції супервизора, як-то вчитель, консультант, терапевт-фасилітатор, експерт. Акцент зроблено на різних рівнях (перший базовий рівень, другий рівень) та моделях супервизії (психодинамічна, поведінкова, роджеріанська, гештальт-супервизія та інші). Проаналізовано основні типи супервизії («розмовна» супервизія, відеосупервизія, «жива» супервизія). Запропоновано ще один тип супервизії, що поєднує у собі глибинну групову психокорекцію та супервизійну практику у межах інтегрального підходу.

Ключові слова: студенти-психологи, професійна підготовка, супервизія, супервизійна практика, глибинна групові психокорекція, рівні, моделі та типи супервизії, інтегральний підхід.

Дем'яненко Б.Т., Качур О.Ю. К вопросу о профессиональной подготовке будущих психологов.

В данной статье рассмотрен вопрос об основных эффективных подходах к практической профессиональной подготовке будущих психологов. Осуществлен анализ научных работ по вопросам супервизии и групповой психокоррекции зарубежных и отечественных ученых. Рассмотрены различные теоретические и практические аспекты супервизии. Особое внимание уделено основным этапам профессионального становления и супервизионного сопровождения студентов на каждом этапе. Рассмотрены различные роли и позиции супервизора, как учитель, консультант, терапевт-фасилитатор, эксперт. Акцент сделан на различных уровнях (первый базовый уровень, второй уровень) и моделях супервизии (психодинамическая, поведенческая, роджеррианская, гештальт-супервизия и другие). Проанализированы основные типы супервизии («разговорная» супервизия, видеосупервизия, «живая» супервизия). Предложен еще один тип супервизии, сочетающий в себе глубинную групповую психокоррекцию и супервизионную практику в пределах интегрального подхода.

Ключевые слова: студенты-психологи, профессиональная подготовка, супервизия, супервизионная практика, глубинная групповая психокоррекция, уровни, модели и типы супервизии, интегральный подход.

Demyanenko B.T., Kachur L.Y. To the question of the professional training of future psychologists.

This article describes the main effective approaches to the practical professional training of future psychologists. It presents analysis of the works about the supervision and group psychological correction of foreign and domestic scientists. We consider different theoretical and practical aspects of supervision. Particular attention is paid to the main stages of professional development and support of students by the supervisor at each stage. It presents analysis of the different roles and positions of

supervisor, as a teacher, counselor, therapist-facilitator, expert. The focus is on various levels (the first basic level, the second level), and models of supervision (psychodynamic, behavioral, humanistic, gestalt supervision, etc.). In the article analyzes the main types of supervision ("speaking" supervision, videotaped supervision, "live" supervision). We propose one more new type of supervision that combines the deep group psychological correction with supervised practice within an integral approach.

Keywords: students-psychologists, professional training, supervision, supervised practice, deep group psychological correction, levels, models and types of supervision, integral approach.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2016 р.

Статтю прийнято до друку 10.03.2016 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Руденко Л.М.

УДК: 616-072.7:615.851:616.895

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ІНТЕГРАЛЬНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ ЕМОЦІЙНИХ ТА ПОВЕДІНКОВИХ ПОРУШЕНЬ

Дем'яненко Б.Т. boris1952@ukr.net

Сучасна психотерапія являє собою широке поле теоретичних уявлень і великої кількості методів (близько 800), значна частина яких не піддається чіткій формалізації та не підлягає однозначному відтворенню.

В сучасних теоріях особистості та психотерапії існують різні оцінки ролі психодинамічних, соціодинамічних та екзистенційнодинамічних факторів в розвитку особистості та формуванні психологічних і психопатологічних проблем. Вивчення цих факторів зумовлює специфіку психодіагностичного процесу і обрання напрямку та техніки психологічної допомоги.

Так, в ортодоксальному психоаналізі динаміка особистості визначається особливостями розподілу та використання енергії з боку «Ід», «Его», та «Суперего». З. Фрейд вважав, що «Ід» володіє всією початковою енергією та використовує її для здійснення бажань та виконання принципу задоволення. Таке виконання бажань відбувається через «первинний процес». Дія «Ід» що сприяє задоволенню інстинктивних потреб, має назву «катексис».

Теоретики психоаналізу (З. Фрейд, К. Абрахам, Ш. Ференці) вважали, що «Его» розвивається з «Ід» і основними шляхами розвитку особистості є ідентифікація та зміщення. Таким чином формується вторинний процес, тобто здатність до об'єктивної оцінки реальності та соціальної взаємодії. Одночасно, «Его» формує механізми психологічного захисту («антикатексис»). Завдяки ідентифікації формується також «Суперего» (система

моральних принципів, успадкована від батьків). «Суперего» має два аспекти: сумління та «я-ідеал».

Психоаналітична теорія неврозів має наступний вигляд: в ранньому дитинстві «Его» піддається фрустрації агресивних та лібідинозних імпульсів, що призводить до «репресії» цих імпульсів та хворобливих переживань. Репресія пов'язана з тривогою. Актуальний психологічний конфлікт супроводжується емоційною напругою. В нормі «Его» реально оцінює ситуацію та використовує зрілі механізми психологічного захисту: сублімацію, компенсацію та раціоналізацію. Якщо «Его» не здатне подолати ситуацію у конструктивний спосіб, вмикаються примітивні механізми захисту та регресія. Внаслідок залучення регресивного захисту актуалізується інфантильний конфлікт. Невдача репресії та інших механізмів захисту штовхають агресивну та лібідинозну енергію на шлях патологічної трансформації, в спосіб згущення або зміщення (як у сновидіннях).

Таким чином формується компенсаторне утворення, де крім механізму захисту присутня непродуктивні копінг-стратегії, а також образи об'єктів (фантазії). Компромісні утворення є основою формування симптомів та синдромів, негативних комплексів, особливостей характеру та тінювих особистостей. [3, с.272-277]

Згідно з психоаналітичною теорією З.Фрейда при неврозі та інших непсихотичних станах людина не може насолоджуватись життям, повноцінно любити або працювати.